

hebben te houden. Evenwel zou bij de gegeven feitelijke differentiatie geen enkele groep zich er aan assimileeren, en dit gezichtspunt heeft bij den opbouw der Europeesche kunsttaal voorgezeten. Zoo ligt hierin de ontoereikendheid van dit produkt der bewuste reflectie, dat niet op de onvolkomenheid van deze, maar op de differentieering van het concrete taalbewustzijn zelve schipbreuk lijdt. De concrete subjectiviteit zal haar levensbasis nooit verlaten en een algemeene taal, die in geen dusgeaard subject wortelt, blijft beperkt tot wat diplomaten en geleerden, bankiers en journalisten elkander te zeggen hebben. Ook het uitdrukken van zuiver zakelijke, d. i. logische verhoudingen geschiedt op een niveau, waarop de subjectiviteiten elkander min of meer vreemd zijn. Zoo heeft dit streven de grenzen, die het zelf vindt. Bij alle drang tot uniformiseering bleef de oorspronkelijke subjectiviteit zichtbaar, ja zelfs bij wijze van contrast kwam ze te scherper uit. Wie een eenvormige moderne stad kent, verheugt zich over de onuitzegbare impressie van een oude dorpsstraat.

Zoo werd naar de theoretische zijde een romantische belangstelling voor het oude en oorspronkelijke zoomede voor het oer-eenvoudige wakker in den geest die in practischen zin alles te onderwerpen zocht aan zijn systematiseering. Het concrete taalbewustzijn zou, naar de idee der wereldcultuur, moeten worden overwonnen gelijk het nationalisme. Maar zelfs gedacht als overwonnen, zou het toch minstens de herinnering waard zijn. Reeds in de sfeer van het nationale vinden we tendenzen die dit voorbereiden. Met een ondoordachtheid, die beperktheid van blik verraadt, glimlacht de burger, zijn ontwikkeling zich bewust, om de taal van den boer of den werkman. Hij ziet hierin een overwonnen stadium en beperkt er zich toe, vooruit, d. i. in de sfeer van zijn belang te zien. De belangelooze toeschouwer evenwel wordt door het afgelegde te meer geboeid. Immers hij verwacht van het ongekunstelde dat wat de complicatie van later hem niet wil ontsluiten. Hij zoekt, als ware dit de sleutel, het mysterie van het volgroeide leven vanuit het moment der